

TATJANA VANJIFATOV-SAVIĆ

Novi Sad 1997

TABAKOVIĆEVA NAGRADA ZA ARHITEKTURU

DaNS

DRUŠTVO ARHITEKATA NOVOG SADA

Мој драгом суродницима пријатељима са
захвалношћу за свечинице и даром
вером за наше суродништво

Са љубављу и поштовањем са љубављу све ми

Мама

TATJANA VANJIFATOV-SAVIĆ

Novi Sad 1997

TABAKOVIĆEVA NAGRADA ZA ARHITEKTURU

DaNS

DRUŠTVO ARHITEKATA NOVOG SADA

TABAKOVIĆEVA NAGRADA ZA ARHITEKTURU

Tabakovićeve nagrade za arhitekturu, najznačajnije priznanje za arhitektonsko stvaralaštvo koje dodeljuje Društvo arhitekata Novog Sada svojim članovima, uspostavljena je 1994. godine i znak je priznanja jednom od pionira naše moderne arhitekture i istaknutom graditelju Novog Sada arhitekti Đorđu Tabakoviću (1897-1971).

Veće *Tabakovićeve nagrade za arhitekturu* u sastavu: prof. dr. Svetlana Vuković, mr. Imre Harkai, Senta Kržić-Crkvenjakov, dipl. inž. arh., Milorad Berbakov, Miroslav Krstonošić, Miodrag R. Jovanović, Slobodan Jovanović (predsednik) te od 1996. godine Pavle Žilnik, dipl. inž. arh. kao nosilac i dobitnik Nagrade, donelo je odluku da se u 1997. godini *Tabakovićeve nagrade za arhitekturu* dodeli arhitekti Tatjani Vanjifatov-Savić za celokupno arhitektonsko stvaralaštvo i dugogodišnji doprinos promovisanju arhitekture.

Tatjana Vanjifatov-Savić, diplomirani inženjer arhitekture, Novi Sad
Monografska izložba povodom dodele *Tabakovićeve nagrade za arhitekturu* 1997. godine

Galerija Matice srpske, Novi Sad, septembar - oktobar 1997. godine

Priredivač izložbe: Društvo arhitekata Novog Sada

Autor teksta i koncepcije kataloga: Vladimir Mitrović, istoričar umetnosti

Dizajn kataloga: Slobodan Jovanović, Vladimir Mitrović

Dizajn plakata: Milan Popov, dipl. inž. arh.

Koncepcija izložbe: Vladimir Mitrović

Postavka izložbe: Evgenije Mikitišin

Štampa: Forma, Novi Sad, Jugoslavija, 1997.

Ly Cantrower

TATJANA VANJIFATOV-SAVIĆ

Biografija

Tatjana Vanjifatov-Savić je rođena u Novom Sadu 30. novembra 1929. godine. Osnovnu školu i Gimnaziju pohađala je u Zemunu, Sremskim Karlovcima i Novom Sadu. Arhitektonski fakultet završila je u Beogradu 1953. u klasi prof. arh. Mate Bajlona. Po okončanju studija arhitektonsku praksu otpočela je u GO Trudbenik u Beogradu. U Novom Sadu T. Vanjifatov-Savić radi od 1957. godine, najpre kao predavač u Srednjoj tehničkoj školi, potom kao tehnički direktor Novosadskog sajma, pa projektant u PĀ Arhitekt (1960-1969) i u Fondu za fizičku kulturu (1970-1974). U Projektnom zavodu Vojvodine je direktor i odgovorni projektant od 1974-1980. Rad nastavlja u GRO Novograp (1980-1984). Od tada pa do 1990. savetnik je u Skupštini grada i sa te dužnosti odlazi u penziju. U plodnoj stvaralačkoj karijeri T. Vanjifatov-Savić posebnu pažnju poklanja projektovanju škola i predškolskih ustanova. Tokom šezdesetih i sedamdesetih godina izradila je projekte za veliki broj ustanova za smeštaj i vaspitanje predškolske dece koje su uspešno izvođene u Novom Sadu, širom Vojvodine (Sremski Karlovci, Pančevo, Bečej, Bačko Petrovo Selo) i bivše Jugoslavije (Slavonski Brod, Tetovo). Po njenim projektima podignuto je oko trideset ustanova ove namene. Tokom prve polovine sedamdesetih godina T. Vanjifatov-Savić stvara svoja verovatno najvrednija graditeljska dela u oblasti gradnje školskih objekata: dve osnovne škole u Novom Sadu, Jovan Popović i Toza Marković (1972, 1975.) i, kao odgovorni projektant u timu autora, SOS

Dečje selo u Sremskoj Kamenici, građeno između 1970-1976., koje je od tada deo naše novije arhitektonske baštine. Tokom čitave karijere projektovala je povremeno i zgrade drugih namena, tehničko-upravne objekte za Kanal D-T-D, Vodovod, Elektrovovodinu te manja industrijska postrojenja, remontne radionice i farme. Iz ove oblasti najuspelija je zgrada Prevodnice na kanalu D-T-D u neposrednoj okolini Novog Sada iz 1968. godine. Učestvovala je na više arhitektonskih konkursa a po kvalitetu i izazvanim reakcijama ističe se rešenje za Spomen obeležje Rohalj baze iz 1972. koje na konkursu osvaja treću nagradu. Tatjana Vanjifatov-Savić učestvovala je u pripremi niza programa, studija i normativa za gradnju dečijih ustanova te kataloga idejnih rešenja za objekte dečijih ustanova i osnovnih škola (1968; 1980; 1984.) Nosilac je više priznanja iz oblasti arhitekture (Borbina nagrada za arhitekturu za Vojvodinu 1975. i Tabakovićeve nagrade za arhitekturu 1997.) i društvenih nagrada (Oktobarska nagrada grada Novog Sada 1965.).

REALIZOVANI OBJEKTI:

ŠKOLSKE I PREDŠKOLSKE USTANOVE:

- Pedagoški centar u Novom Sadu, 1960-1963. u saradnji sa arh. Imre Farkašem
- Srednja medicinska škola u Novom Sadu, 1962-1963. (4000 m²)
- Viša ekonomsko-komercijalna škola u Novom Sadu, 1964-1965. (4000 m²)
- Viša poljoprivredna škola u Banja Luci, 1969. (6000m²)
- Ustanove za smeštaj i vaspitanje predškolske dece, 1965-1966. (1000-1500 m²): Novi Sad, Petrovaradin, Veternik, Futog, Sremska Kamenica i Čelarevo
- Ustanove za smeštaj i vaspitanje predškolske dece, 1970-1977. (1500-2000 m²) u Vojvodini: Bečež, Pančevo, Plandište, Žitište, Bela Crkva i Bačko Petrovo Selo
- Ustanove za smeštaj i vaspitanje predškolske dece, 1972-1977. (1000-2000 m²) van Vojvodine: Slavonski Brod, Tetovo
- Osnovna škola u Čurugu, 1965-1968. (3000 m²)
- Ustanova za smeštaj i vaspitanje predškolske dece u Novom Sadu - Liman III, 1972-1974. (3000 m²)
- Osnovna škola Jovan Popović u Novom Sadu, 1972-1975. (5000 m²)
- Osnovna škola Svetozar Marković u Novom Sadu, 1975-1978. (6500 m²)
- SOS Dečje selo Dr. Milorad Pavlović u Sremskoj Kamenici, odgovorni projektant u timu, 1970-1976.
- Univerzitet u Banja Luci, 1976-1980. (15000 m²) izvedeni: Mašinski, Tehnološki, Ekonomski i Pravni fakultet
- Institut za međunarodne ekonomske odnose u Novom Sadu, danas: Ekonomski fakultet Subotica - Nastavni centar Novi Sad, 1979-1984. (10000 m²) realizovano 50%

OSTALI OBJEKTI:

- Remontna radionica u Šapcu, poljoprivredni kompleks, 1957-1958.
- Živinarska farma u Požarevcu, poljoprivredni kompleks, 1957-1958.
- Montažni stambeni objekat sistema KMG Trudbenik za pogon u Makišu u Beogradu, 1957-1958.
- Zgrada pošte u Bačkom Petrovcu, 1966-1967.
- Tehnička i upravna zgrada Kanala D-T-D u Novom Sadu na prevodnici kanala, 1967-1968.
- Tehničko upravni objekat Elektrovovodine u Bačkoj Palanci i Vrbasu, 1967-1968.
- Tehničko upravni objekat Vodovoda u Novom Sadu, 1968.
- Stambena zgrada P+3 u Novom Sadu, 1968-1969.
- Čuvarnice na melioracionoj mreži kanala D-T-D, 1969-1970.
- Rekreativan Dom poštara na Brankovcu na Fruškoj gori, 1969-1970.

Tokom čitave projektanske karijere Tatjana Vanjišatov-Savić je projektovale i niz manjih porodičnih kuća i kuća za odmor:

- Vikend kuća dr. Spajića, Biograd na moru, 1969.
- Vikend kuća dr. Cvjetkovića, Stari grad na Hvaru, 1976.
- Kuća Niketić, Sremska Kamenica, 1979.
- Vikend kuća Melkus, Banoštor, 1982.
- Kuća dr. Cvjetković, Sremska Kamenica, 1985.

NEIZVEDENI OBJEKTI:

- Ulazna kapija kupališta Štrand u Novom Sadu, 1975. idejno rešenje
- Idejni projekat hotelskog kompleksa Spačvanska šuma, 1976.

UČEŠĆE NA ARHITEKTONSKIM KONKURSIMA:

- Park mira u Beogradu, grupa autora, 1964. otkup
- Rekreativni Dom poštara na Brankovcu na Fruškoj Gori, 1969. I nagrada, izvedeno
- Tehnička zgrada za praćenje voda Vojvodine, 1969. I nagrada, izvedeno 4 objekta
- Spomen obeležje NOB-a Rohalj baza i kompleks Jabuka, 1972-1973. III nagrada
- Dečja ustanova za smeštaj i obrazovanje 300 dece u Novom Sadu, 1973. I nagrada, izvedeno

NAGRADE I PRIZNANJA:

- Oktobarska nagrada grada Novog Sada, 1965. za projekat-objekat Više ekonomsko-komercijalne škole u Novom Sadu
- Borbina nagrada za arhitekturu za Vojvodinu 1975. za projekat SOS Dečjeg sela u Sremskoj Kamenici, kolektivna nagrada
- SOS Kinderdorf - IMST (Austrija), u sklopu UNICEF, za Dečje selo u Sremskoj Kamenici
- Nagrada SIZ-a dečije zaštite Vojvodine za postignute rezultate na unapređenju zaštite dece u Vojvodini, 1977.
- Tabakovićeva nagrada arhitekture, 1997. za celokupno stvaralaštvo u oblasti arhitekture

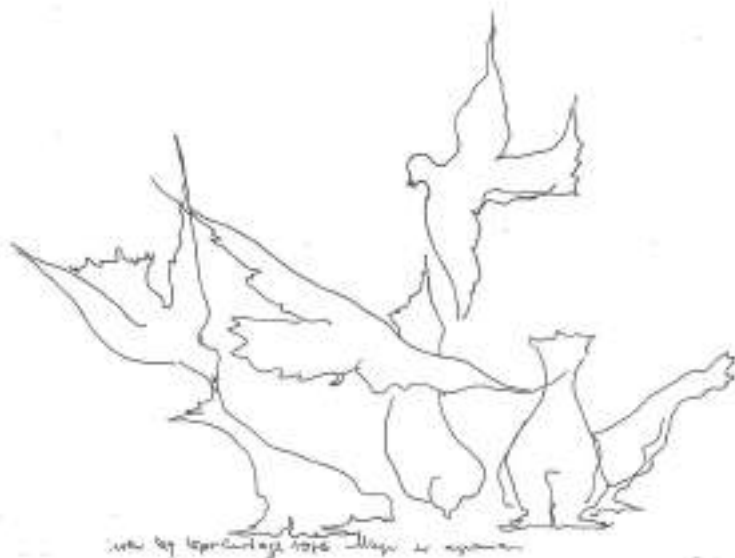
IZLOŽBE:

- FORMA 5, 1974. u Novom Sadu
- Arhitektura u Vojvodini (1970-1977), Galerija Lazar Vozarević, Sremska Mitrovica, 1977.
- Arhitektura u Vojvodini (1977-1981), Galerija Lazar Vozarević, Sremska Mitrovica, 1981.
- Vojvodanski salon, 1981. Novi Sad, industrijska izgradnja škola
- Arhitektura u Vojvodini (1981-1985), Galerija Lazar Vozarević, Sremska Mitrovica, 1985.
- Retrospektivna izložba u Galeriji Matice srpske u Novom Sadu, septembar 1997.

ISTRAŽIVANJA:

- Programi, sadržaji i normativi za dečje ustanove u Vojvodini, Sekretarijat za zdravlje i socijalnu politiku Vojvodine, Novi Sad, 1968.
- Programiranje, projektovanje i realizacija objekata dečje zaštite, Savetovanje u okviru Stalne konferencije gradova Jugoslavije, izlaganja u Beogradu 1968, Mariboru 1969, Zagrebu 1973. videti u: Komuna 11, Beograd, 1969. i Komuna, Beograd, 1976.
- Katalog idejnih rešenja za objekte dečjih ustanova kapaciteta 50-350 mesta, 1980-1984, po ovim rešenjima podignuto više od 20 objekata u Vojvodini
- Katalog idejnih rešenja osnovnih škola, Novograp, Novi Sad, 1982-1984.

sastavili: Tatjana Vanjifatov-Savić, Vladimir Mitrović i Slobodan Jovanović

TATJANA VANJIFATOV-SAVIĆ

U istoriji domaćeg graditeljstva delovanje žena arhitekata možemo pratiti od pojave Jelisavete Načić (1878-1955), kao jedinog ženskog studenta upisanog na novoosnovani Arhitektonski odsek Tehničkog fakulteta u Beogradu 1896. g. U međuratnom periodu domaći ženski stvaraoci su ostavili, istina, manjeg traga na našu arhitektonsku baštinu. Njihov rad i stvaralaštvo naša je historiografija nedavno rehabilitovala kroz studiju dr. Divne Đurić-Zomolo.(1) Tek nakon rata žene arhitektae su mogle, pomalo i iz ideoloških razloga, da se slobodnije uključe u nemilosrdnu borbu projektovanja i izvođenja objekata pa i da postanu rukovodioci najelitnijih državnih projektnih biroa što je u prošlosti bilo nemoguće.

Tatjana Vanjifatov-Savić bila je od najranijih dana porodično i sudbinski vezana za arhitekturu i građevinarstvo. Otac Aleksandar Nikolajević Vanjifatov studirao je arhitekturu u Sent Petersburgu pre Revolucije da bi potom, kao beli emigrant 1918. godine sa porodicom stigao u Jugoslaviju gde je nastavio da posećuje studije arhitekture ali ga je život odveo dalje od crtaćeg stola i graditeljskih poduhvata. U Jugoslaviji Aleksandar Nikolajević je između ostalog predavao u tehničkoj školi a kasnije je radio i kao predavač Morzeove azbuke pitomcima vojnih škola. Deda po ocu, Nilolaj Nikolajević Vanjifatov, bio je cenjen inženjer-putar još u Rusiji .I on je zajedno sa porodicom napustio domovinu neposredno pred početak Oktobarske revolucije. Suprug Tatjane Vanjifatov-Savić je naš poznati urbanista prof. Građevinskog fakulteta u Subotici Miloš Savić a ćerka Marina Savić-Hodžić takođe je arhitekta.

Po okončanju studija arhitekture Tatjana Vanjifatov-Savić kratko vreme provodi u Beogradu gde se kao mladi stručnjak uči zanatu prateći i nadgledajući gradnju Diplomatske kolonije. Iz tog vremena potiče i nekoliko projekata za manja industrijska postrojenja.

Arh. Tatjana Vanjifatov-Savić se u svom stvaralačkom radu uglavnom bavi projektovanjem i izgradnjom dečijih predškolskih i školskih ustanova. Školske zgrade do pojave moderne arhitekture nisu se bitnije razlikovale od vojničkih kasarni kao, uostalom ni sistem nastave koji je bio blizak vojnom obrazovanju. Najava novog odnosa društva i arhitekture prema školskim ustanovama bila je Mekintošova (Mackintosh) Glasgow School of Art iz 1896-1899. ali tek od pojave Gropiusove zgrade Bauhausa u Dasau, 1925-1926, iz korena se menja odnos prema projektovanju i gradnji školskih objekata. Proces eksperimenta internacionalne arhitekture zaokružen je u objektima Illinois Institute of Technology u Čikagu iz 1938-1940. velikana moderne arhitekture Mies van der Roey (Rohe). Posle II svetskog rata situacija u svetu na području izgradnje školskih ustanova bila je znatno povoljnija. Modernizaciju nastave i nastavnih programa pratila je i odgovarajuća arhitektura. Proces je bio usmeren ka stvaranju rentabilnijih i zdravijih školskih zgrada. Programi za izgradnju ove vrste objekata često su sastavljeni od strane timova stručnjaka. Poznat je u istoriji posleratne arhitekture program CLASP (Consortium of Local Authorities Special Programme) engleskih lokalnih vlasti i grupe arhitekata za stvaranje sistema gradnje od prefabrikovanih elemenata koji je, krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina, znatno umanjilo cenu objekta što je bio i glavni razlog organizovanja programa.(2) Od kvalitetnih školskih objekata u domaćoj sredini ostaće upamćena škola prve žene arhitekta u Srbiji Jelisavete Našić kod Saborne crkve u Beogradu iz 1907. g. koja je donela znatne promene u prostornom organizovanju i izboru urbanističke pozicije. Ova građevina monumentalnog izgleda i elegantnih proporcija lep je primer objekta školstva rađenog u duhu istorijskih stilova.(3) U međuratnom periodu po kvalitetu i opštem izgledu ističe se Zlokovićeve osnovna škola u Jagodini iz 1937. godine.

U novije doba na području Jugoslavije po iskazivanju savremenog internacionalnog duha ističe se školska zgrada Gimnazije u Beogradu (u ul. Vojvode Stepa) Alekseja Brkića iz ranih pedesetih godina te novobeogradske škole u blokovima 37 i 23 a iz sedamdesetih upamtiće se škola u Užicu arh. Petra Vulovića.(4)

U novosadskoj sredini prva moderna školska zgrada za ono vreme bila je podignuta u porti Nikolajevske crkve između 1871-1874. Njen autor, najznačajniji novosadski graditelj XIX veka Đerđ Molnar (1826-1899) ostvario je veći broj amblemskih objekata u gradu (Gradsku kuću, Katoličku crkvu, pomenutu Srpsku osnovnu školu, porušeno Pozorište na Trifkovićevom trgu i dr.). Po volumenu znatno veća a po upotrebi fasadnog ukrasa bogatija i gizdavija je velika zgrada Gimnazije arh. Vladimira Nikolića (1857-1922) podignuta početkom ovoga veka. U stilu secesije novosadski graditelj Peklo Bela (1867-1960) podiže veliku školsku zgradu u Futoškoj ulici između 1910-1912. dok arh. Slavko Kosirević tokom 1936/37. podiže najveću i najmoderniju školsku zgradu u vojvođanskom delu Dunavske banovine.(5)

Posle rata izgradnja školskih zgrada bila je znatno intenzivnija tako da su se gradile nešto solidnije zgrade koje su i do danas ostale u upotrebi. Projektuju ih arhitekti iz Beograda (Milan Đokić) ili iz Novog Sada (Imre Farkaš, Živa Bugarski i dr.). Taj posleratni period u gradnji školskih zgrada i predškolskih ustanova u Vojvodini obeležiće najviše delo arh. Tatjane Vanjifatov-Savić.

Jedan od prvih objekata u koji Novom Sadu podiže arh. T. Vanjifatov-Savić tokom 1962/63. godine bila je zgrada *Medecinskog školskog centra* koji je u ondašnjoj kritici ocenjen kao zgrada *likovno i estetski definisana do kraja* uz komentar *da se projektant u svom izboru materijala solidnije*

odlučio za opeku i keramiku imali bismo objekat koji bi mogao biti vrhunski domet gradske arhitekture (M. Krstonošić). Inače današnja Srednja medicinska škola izgrađena je u traktnom sistemu sa 19 učionica te ukupnom površinom od oko 4000 m². Estetski doživljaj u zgradi dopunjuje i mozaik Isidora Vrsajkova što je bio jedan od prvih pokušaja skromne sinteze likovnih umetnosti i arhitekture.

Za projekat i realizaciju *Više ekonomsko-komercijalne škole* na novosadskom naselju Limanu I, izvedene tokom 1964-1965. T. Vanjifatov-Savić je iste godine dobila veliko društveno priznanje, Oktobarsku nagradu grada Novog Sada. Objekat je izveden u razudenoj osnovi u koju su ugrađena dva anfiteatra, 12 učionica sa ukupnom površinom od oko 4000 m². Velike zastakljene površine koncipirane su slobodno i neusiljeno a obrada fasade je u karakterističnom tretmanu veštačkog kamena koji će arhitekta koristiti i na nekim potonjim objektima. Arhitektura zgrade VEKŠ-a oblikovno jasno i iskreno izražava svoju funkciju i sadržaj dosledno unapređujući kvalitete kroz jedinstvo celine zgrade i detalja enterijera. Ona sretno i spretno prepliće u sebi kreativnost, zanatsko znanje, profesionalni tretman zadatog programa i smisao za široko shvaćene obaveze arhitektonskog poziva i profesije - ne samo kao graditelja već i svojevrsnog prosvetitelja (S. Jovanović). Polihromija fasadnog platna obogaćena je većim mozaikom akademskog slikara Isidora Vrsajkova smeštenim na dugom zastakljenom traktu glavne fasade.

Tokom druge polovine šezdesetih godina T. Vanjifatov-Savić projektuje i gradi nekoliko tehničko-upravnih objekata za potrebe Kanala D-T-D, Elektrovojvodinu te novosadski Vodovod. Po izrazu najrafiniraniji a po

izgledu najupečatljiviji je *tehničko-upravni objekat na prevodnici Kanala D-T-D*, u neposrednoj okolini Novog Sada podignut između 1967/68. godine. Zgrada je izvedena u duhu internacionalne arhitekture Bauhauusa i zamišljena je kao sklop tri pravougaona kubusa tvrdih ivica koji su završeni ravnim krovom sa skladnom betonskom konstrukcijom na terasi iznad nižeg korpusa objekta. U gradnji objekta primenjen je veštački kamen sa belim cementom horizontalo fugovan. Objekat je postavljen u dominantnom pravcu severozapad-jugoistok, naspram ruži vetrova kako je koncipirana i čitava industrijska zona da bi se grad zaštitio od industrijskih zagađenja. Ova sasvim modernistička jednospratna zgrada neopravdano je zaboravljena a danas i neadekvatno iskorišćena. I posle tridesetak godina od izgradnje objekat se nalazi u odličnom stanju mada, nažalost, nedostupan široj javnosti.

Arh. Tatjana Vanjifatov-Savić je u svojoj plodnoj karijeri projektovala i podigla oko 30 ustanova za smeštaj i vaspitanje predškolske dece na području Novog Sada - uglavnom između 1965-1968. - Vojvodine (između 1970-1977. u Bečeju, Pančevu, Beloj Crkvi i dr.) i bivše Jugoslavije, u Slavonskom Brodu i Tetovu, po dva objekta. Dug i studiozan rad na specifičnoj problematici dečijih ustanova kulminirao je izradom kataloga sa idejnim rešenjima što ih je T. Vanjifatov-Savić organizovala znatno kasnije, početkom osamdesetih. Za osmišljavanje objekata za najmlađe korisnike pored osnovnog arhitektonskog obrazovanja bilo je neophodno i dodatno studiranje čitavog niza problema iz neposrednog dečijeg okruženja, od pedagoških preko higijenskih i zdravstvenih pa do organizacionih.

Dečije ustanove su koncipirane na dva osnovna načina, i to kao gradski i prigradski objekti, površine između 1000 i 2000 m². Dve osnovne oblikovne forme koje arh. T. Vanjifatov-Savić koristi su sastavljene od

osnovnih *modula* sa ravnim, odnosno šatorskim krovnim završetcima. Većina objekata je osmišljavana zajedno sa poručiocima i finansijerima koji bi birali određenu kombinaciju modula što je garantovalo preciznost izvođenja zadatog arhitektonskog programa. Posebna pažnja obraća se na parterno okruženje objekata dečijih ustanova koje je uglavnom rešavano jednostavnim kružnim ravnima i primenom ekstezivnog ozelenjavanja. Od najranijih objekata dečijih ustanova treba svakako istaći onaj u Sremskoj Kamenici gde je prirodan pad terena, prema Dunavu, vešto i spretno iskorišćen za kaskadni raspored glavnih kubusa objekta povezanih međusobno toplim vezama. U izgradnji ovog objekta korišćeni su lokalni prirodni materijali: rakovački kamen i crvena opeka. Parterno okruženje osmišljeno od niske betonske ograde sa dužim intervalima stepeništa prepuno je manjih, poluograđenih površina koje deci omogućavaju slobodnu i nesmetanu igru u neposrednoj okolini samog objekta. Svoj vrhunac u projektovanju dečijih ustanova arh. T. Vanjifatov-Savić dostiže u projektu velikog obdaništa na Limanu III, u Novom Sadu, predviđenog za decu od 1 do 7 godina. Ova velika zgrada - površine od oko 3000 m² - građena između 1972-1974. zamišljena je kao skup od četiri velika modula međusobno povezana i zaokružena u prostornu celinu. Moduli su prizemni i jednospratni sa krovovima na četiri vode koji su ispresecani izduženim trakama otvora za nesmetani prijem dnevne svetlosti. Unutrašnji sadržaj prilagođen je specifičnim korisnicima: u svaki od modula smeštena je određena grupa dece po uzrastima, dok je u centralnom delu zatvorenog kompleksa smeštena manja pokrivena fiskulturna dvorana i sala za ručavanje.

Tokom prve polovine sedamdesetih godina Tatjana Vanjifatov-Savić projektuje i gradi svoje dve najveće i najkvalitetnije školske zgrade, obe u Novom Sadu.

Osnovna škola Jovan Popović smeštena je na prostranom platou među stambenim objektima Limana II. To je dvospratna građevina traktnog tipa sa dva mala otvorena atrijuma i fiskulturnom dvoranom u nastavku. Škola ima oko 5500 m² i građena je primenom visokih standarda, kako po upotrebi kvalitetnih materijala (mermer, veštački kamen i sl.) tako i po primeni raznorodnih sadržaja. Zgrada je građena između 1972. i 1975. a pored redovnih sadržaja ima i kino salu, pojedinačne predmetne kabinete, sopstvenu kuhinju i zdravstvenu zaštitu. Prvobitno je škola projektovana za oko 600 korisnika a današnji duplirani broj učenika ni malo ne umanjuje udobnost zgrade. Razdvojeni sadržaji povezani su dobro osvetljenim komunikacijama smeštenim oko otvorenih atrijuma. Fasadne opne građevine su, ustvari, potpuno pretvoreni u prozorske nizove koji učionicama obezbeđuju dnevnu svetlost tokom čitavog dana dok su krovne površine potpuno ravne. Parterno uređenje dvorišta zamišljeno je kao parkovsko sa strane prometnih ulica i sa prostranim igralištem koje se oslanja na fiskulturnu dvoranu.

Osnovna škola Svetozar Marković na Detelinari građena je nešto kasnije, 1975-1978. godine. Ova velika zgrada - oko 6500m² - zamišljena je iz dva simetrična trakta, za kabinetsku i eksperimentalnu nastavu, dok se između njih nalazi spratni upravni deo i velika i prostrana fiskulturna dvorana koja je prema pročelju zatvorena prolaznim hodnikom koji se povremeno koristi za školske svečanosti. Škola je građena od crvene opeke, krov je ravan i zaliven asfaltom. Zbog stešnjenog položaja objekta prizemlja traktova prema ulici na glavnom pročelju su otvorena, na slobodnim stubovima, što predstavlja i glavni vizuelni identitet objekta. Između simetričnih traktova smešteno je otvoreno popločano dvorište a iza fiskulturne dvorane i veliki travnati teren.

Najpoznatiji projekat po kome je arh. Tatjana Vanjifatov-Savić poznata i van granica naše zemlje je SOS Dečje selo u Sremskoj Kamenici, građeno između 1970-1976. godine. Ovo slikovito naselje na obroncima uzvišenja iznad starog Kameničkog parka, na desnoj obali Dunava, radio je tim projektanata pod rukovodstvom arh. T. Vanjifatov-Savić kao glavnog i odgovornog projektanta naselja. Projekat urbanističkog rešenja i obrade lokacije dao je arh. Jožef Tot, projekat hortikulture izradio je Miroslav Grujić a u projektovanju je neposredno učestvovao i arh. Natko Marinčić. U krugu Dečijeg sela izgrađeno je 11 porodičnih kuća, svaka za 7-9 dece i majke. Raspored prostorija i veličina kuća podešeni su prema potrebama jedne takve porodice. U centru sela je trg. Građevinski materijali primenjeni u izgradnji objekta polumontažnih međuspratnih konstrukcija su lokalni, opeka - crvene i oker boje - te prirodni kamen i drvo. Okolina kuća prilagođena je boravku i igri dece na otvorenom prostoru. Arhitektonsko rešenje zgrada je isto, razlike su u oblikovanju detalja i boji fasade. Da bi se prilagodilo strmoj konfiguraciji terena zgrade su projektovane u tri nivoa: prizemlje, visok parter i sprat. u prizemlju je ostvaren dnevni boravak, ručavanje, kuhinja i pomoćne prostorije. U visokom parteru su spavaće sobe sa po tri kreveta. Na spratu - potkrovlju - su takođe spavaće sobe i sobe za izolaciju bolesne dece. Krov je na dve vode, pokriven salonitom. Lokacija Dečjeg sela vrlo je povoljna usled neposredne blizine predškolske ustanove, osnovne škole, zdravstvene ustanove ali i Kameničkog parka i prirodnog okruženja obale Dunava. V. N. Belousov u svojoj odličnoj knjizi *Savremena arhitektura Jugoslavije (Moskva, 1986.)* koja ravnopravno tretira istoriju moderne arhitekture na području čitave bivše Jugoslavije za Dečje selo kaže: Planiranje kućica je sračunato ka udobnijoj organizaciji života malog kolektiva koji se oseća kao jedna porodica. I u arhitekturi same kućice

pa i u planu cele grupe kućica i postojanju društvenog centra autori su se trudili da naglase i podvuku tradiciju životne sredine i jednostavnost gradnje za neobični socijalni eksperiment (str.110).

U Banja Luci Tatjana Vanjifatov-Savić tokom 1969. projektuje *Višu poljoprivrednu školu* koja postaje nukleus kasnije zgrade banjalučkog Univerziteta. Od 1976-1980 po njenim projektima dovršena je zgrada Univerziteta - kao poklon Vojvodine posle katastrofalnog zemljotresa u Banja Luci. Tokom 1980. godine Univerzitet je i konačno dobio svoj današnji izgled a pored prethodnog objekta i jednog novog dela zgrade - poklona grada Zagreba - te godine je završena gradnja Mašinskog, Tehnološkog, Ekonomskog i Pravnog fakulteta po projektima T. Vanjifatov-Savić u ukupnoj površini od oko 15000m².

Poslednje graditeljsko delo koje je projektovano i izgrađeno bila je zgrada *Institut za međunarodne ekonomske odnose* (danas *Ekonomski fakultet Subotica - Nastavni centar Novi Sad*). Zgrada je projektovana 1979. a građena do 1984. godine. Do tada je izveden samo prvi, glavni deo objekta i tako je ostalo do danas. Građevina je zidana crvenom opekom sa uočljivim betonskim skeletom i velikim staklenim perforacijama na glavnoj i zadnjoj fasadi. Ulazna površina je razvučena skoro preko čitavog ulaznog trakta što se dobro uklopilo sa autom u prizemlju koja je sa anfi-teatralnim rešenjem poda ulaznog hola. Kabineti su shodno standardima nešto uvećani, prostori za održavanje vežbi takođe a prvobitni anfi-teatar predviđen za 500 slušalaca danas je podeljen na dva manja. Tlo na kome je zgrada podignuta zahtevalo je temelje sa utegnutim šipovima. Krov je ravan, okolina nisko parkovski rešena. Ovim poslednjim delom arh. Tatjana Vanjifatov-Savić podvukla je svoje modernističko opredeljenje u poimanju gradnje. Zgrada se još više nego

druga dela oslanja na neka klasična dela moderne arhitekture građena opekom gde je autor ravnopravno suočen sa mnogobrojnim projektanskim problemima, od studija i rešavanja sadržaja, preko estetike arhitektonskih oblika do parternog okruženja građevine. Kako sama kaže, bila je to njena labudova pesma u arhitekturi.

Vladimir Mitrović

NAPOMENE:

1. *Grada za proučavanje dela žena arhitekata sa Beogradskog Univerziteta generacije 1896-1940 godine*, za štampu priredio dr. Aleksandar Kadijević u: Pinus Zapis br. 5, Muzej nauke i tehlike, Beograd, 1996.
2. *Dictionary of 20th century architecture*, Thames & Hudson, London, 1996. 70-71.
3. Nataša Teofilović, *Arhitektura kao identitet žene: Jelisaveta Načić, Zorica Savičić*, ProFemina br. 9/10, Beograd, 1997. (199-204)
4. Ljiljana Miličić-Abramović, *Elegancija klasične jednostavnosti u Beogradu*, Naša Borba 11, april 1996. i Zoran Manević, *Škola osnovana na ljubavi*, Naša Borba 29. avgust 1996.
5. Anonim, *Završena je zgrada Osnovne škole Kraljevića Andreja*, Dan, Novi Sad, 5. decembar 1937.

SPISAK ILUSTRACIJA

- 1) Srednja medicinska škola, Novi Sad, 1962-1963.
- 2) Prevodnica na Kanalu D-T-D, položaj tehničko-upravne zgrade, 1968.
- 3) Glavna fasada
- 4) Fasada objekta prema Kanalu D-T-D
- 5) Detalj krovne konstrukcije
- 6) Ustanova za smeštaj i vaspitanje predškolske dece, Liman I, Novi Sad, 1965/68.
- 7) Rotkvarija
- 8) Novo naselje
- 9) Liman II
- 10) Detelinara
- 11) Grbavica
- 12) Viša ekonomsko-komercijalna škola, Novi Sad, 1964-1965, perspektiva
- 13) VEKŠ (snimio Branko Vujkov)
- 14) Univerzitet u Banja Luci, 1969. 1976-1980. maketa
- 15) Osnovni modul za dečju ustanovu, maketa, varijanta I
- 16) Maketa spojenih modula, varijanta I
- 17) Karakteristična osnova modula
- 18, 19, 20) Primeri parternog uređenja oko dečjih ustanova
- 21, 22, 23) Dečja ustanova u Sremskoj Kamenici, 1968.
- 24) Veliko obdanište na Limanu III, Novi Sad, 1972-1974, osnova
- 25) Izgledi
- 26) Objekat u gradnji
- 27) Objekat po okončanju gradnje, 1974.
- 28) O.Š. Jovan Popović, Liman II, Novi Sad, 1972-1975.
- 29) Detalj ulaznog dela
- 30) Enterijer prizemlja
- 31) Idejno rešenje ulazne kapije kupališta Štrand u Novom Sadu, 1975. maketa
- 32) O.Š. Svetozar Marković, Detelinara, Novi Sad, 1975-1978, maketa
- 33) Objekat posle izgradnje, 1979.
- 34) Detalj ulaznog dela
- 35) Enterijer prizemlja
- 36) SOS Dečje selo u Sremskoj Kamenici, 1970-1976. (kolektivni projekat), osnova
- 37) Objekat u Dečjem selu
- 38, 39) Detalji sela
- 40) Institut za međunarodne ekonomske odnose, Novi Sad, 1979-1984. maketa, izvedeno 50 % projekta
- 41) Glavni izgled objekta (snimio Branko Vujkov)
- 42) Izgled zadnje fasade (snimio Branko Vujkov)

1

5

3

4

2

6

9

7

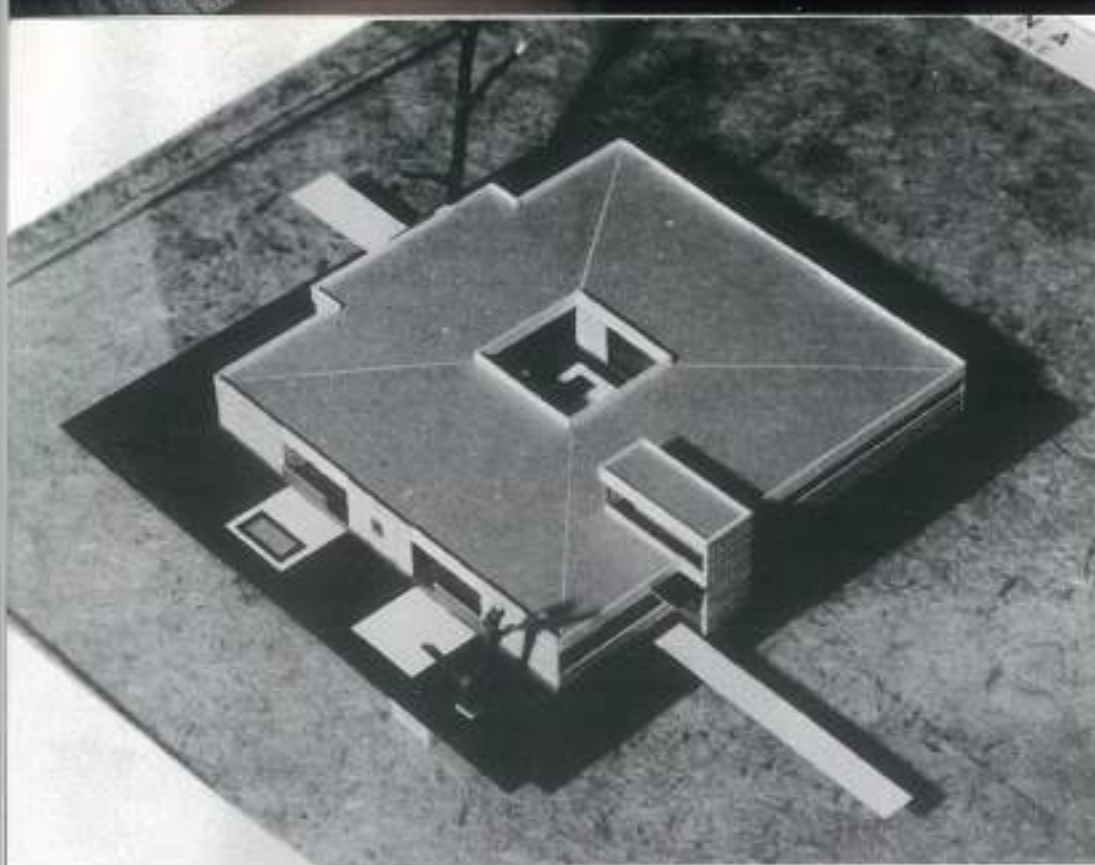
10

8

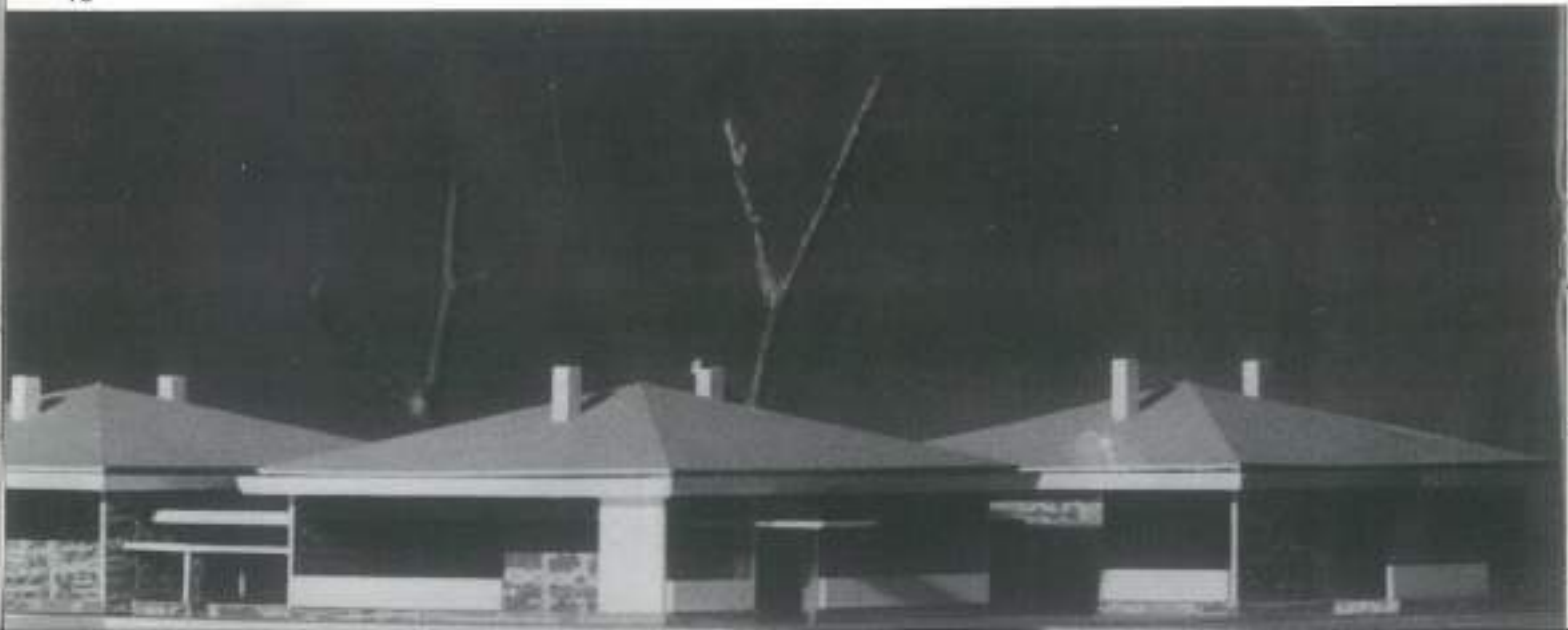
11

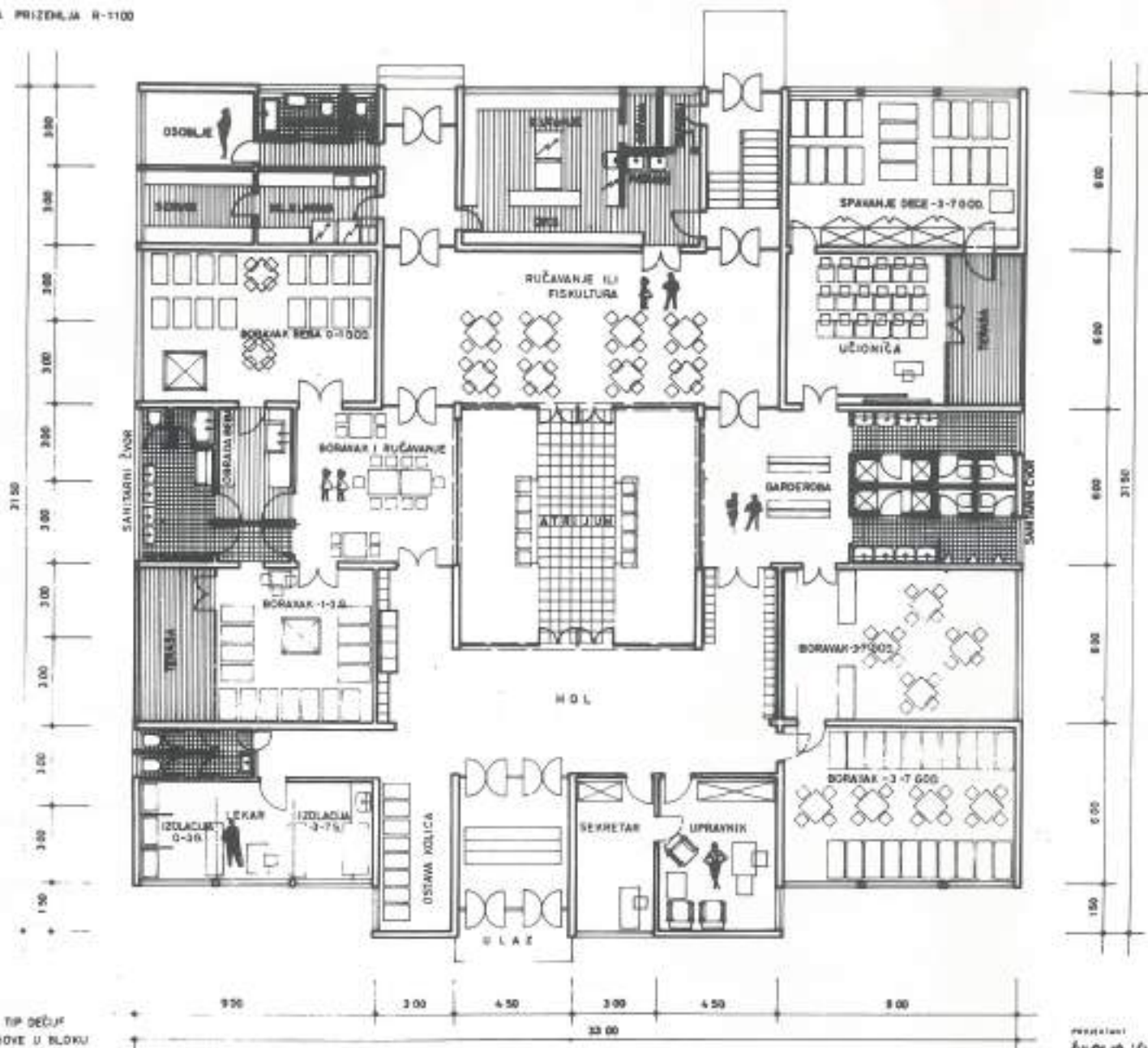

15

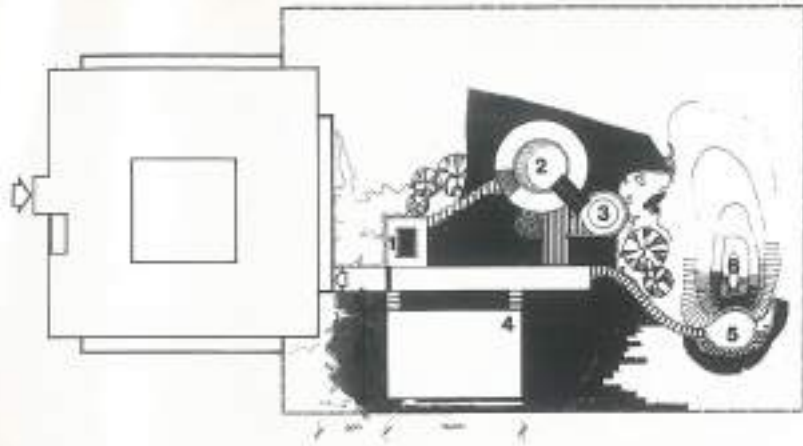
16

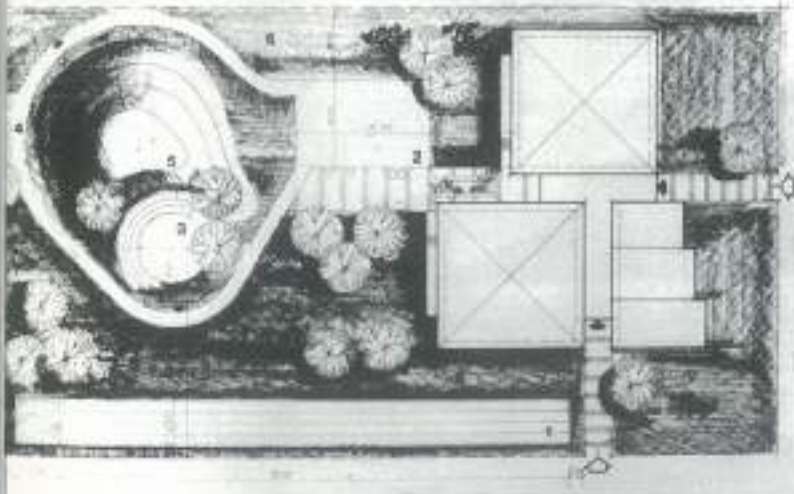

KOMBINOVAN TIP DEČIJ
USTANOVE U BLOKU

projektant
[Signature]

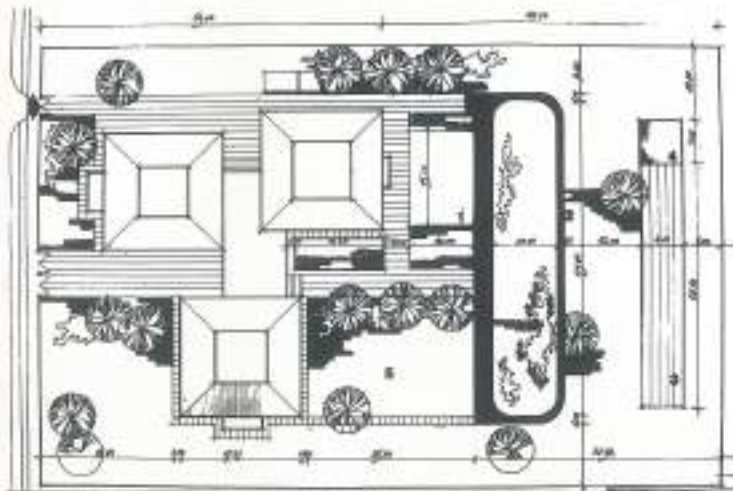

18

19

26

20

23

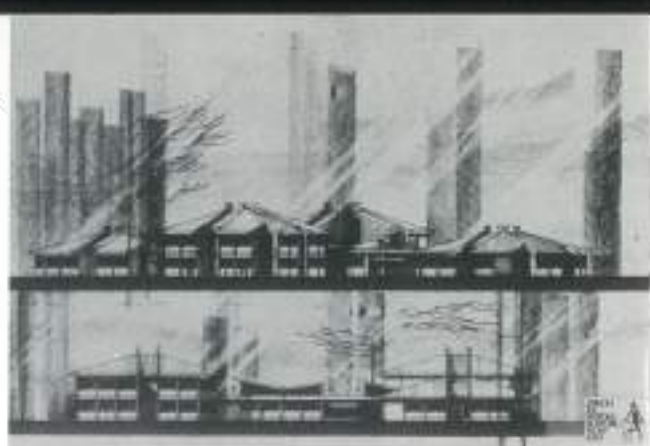

22

21

25

24

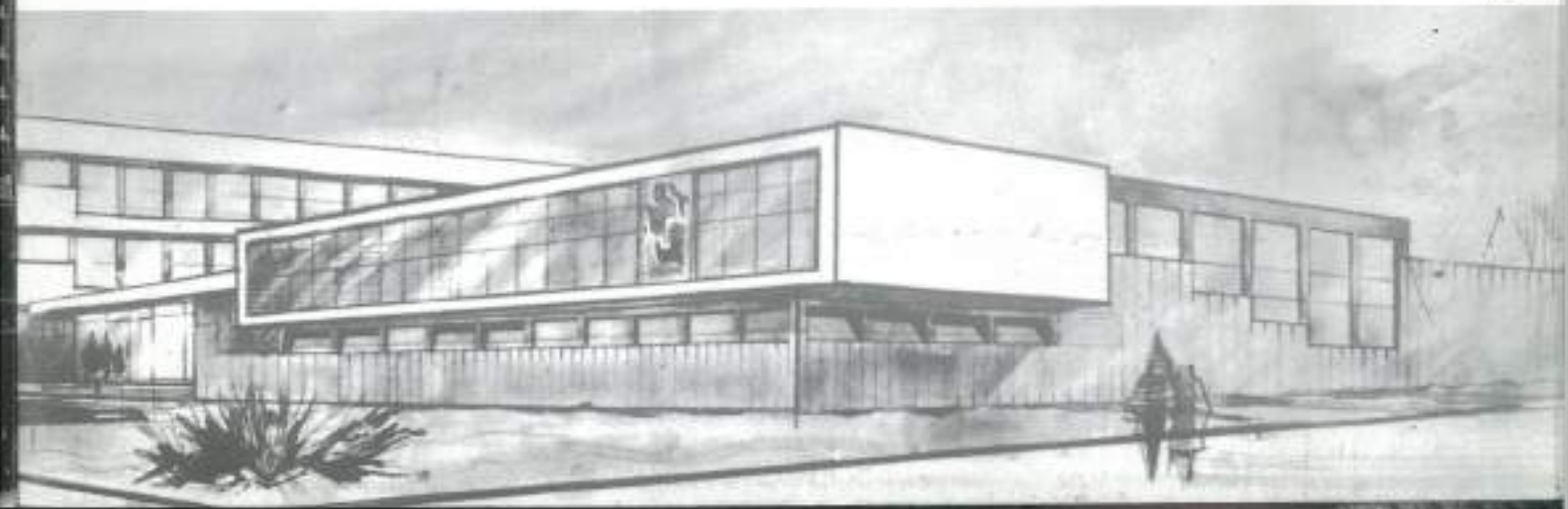
27

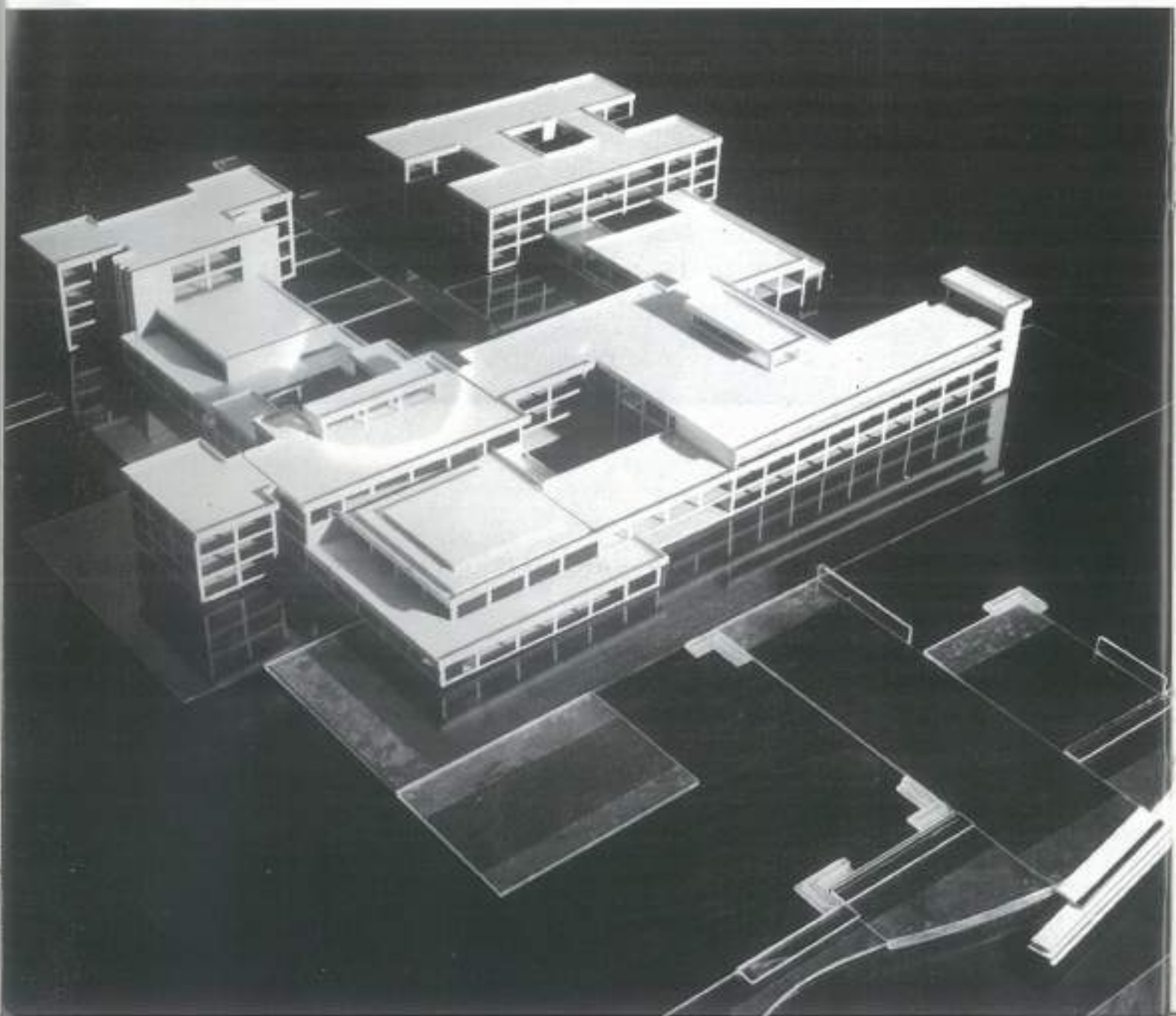

13

12

28

30

29

34

38

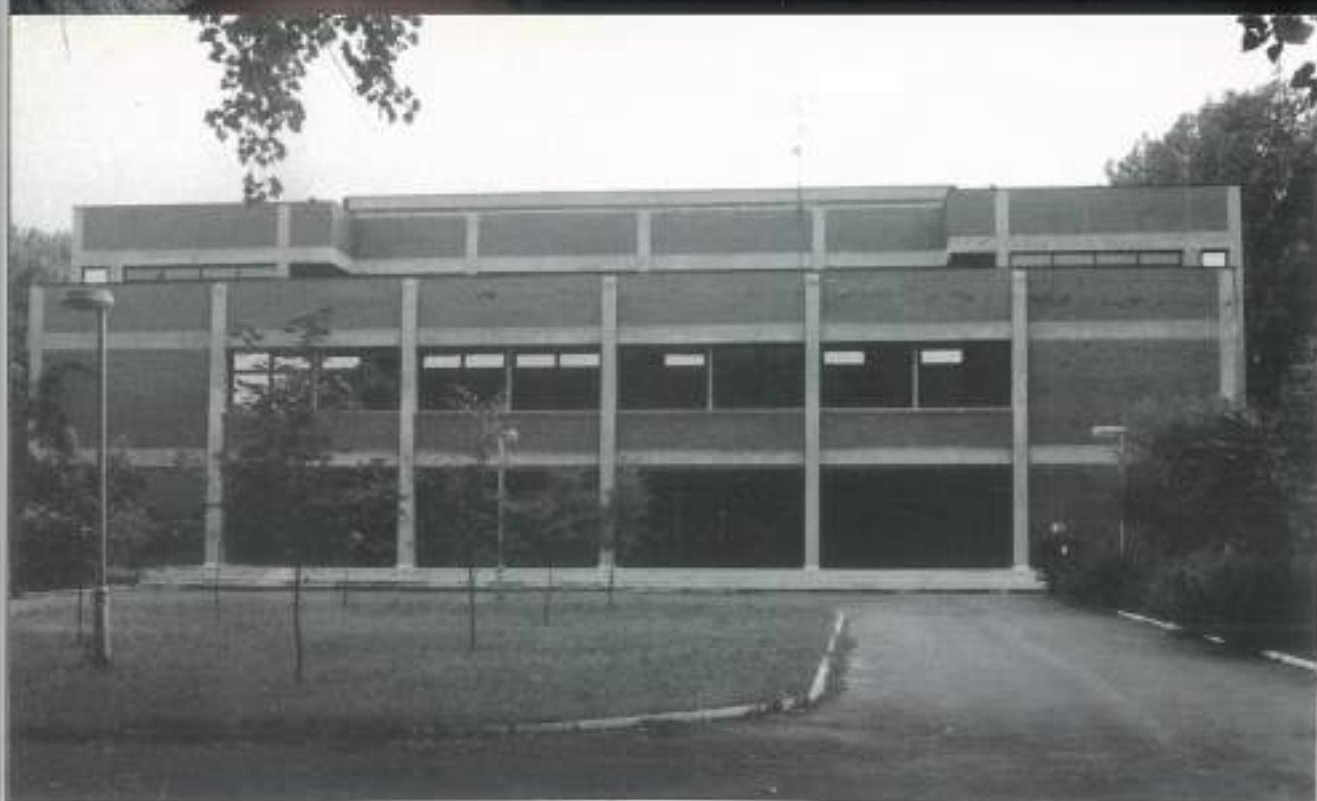
39

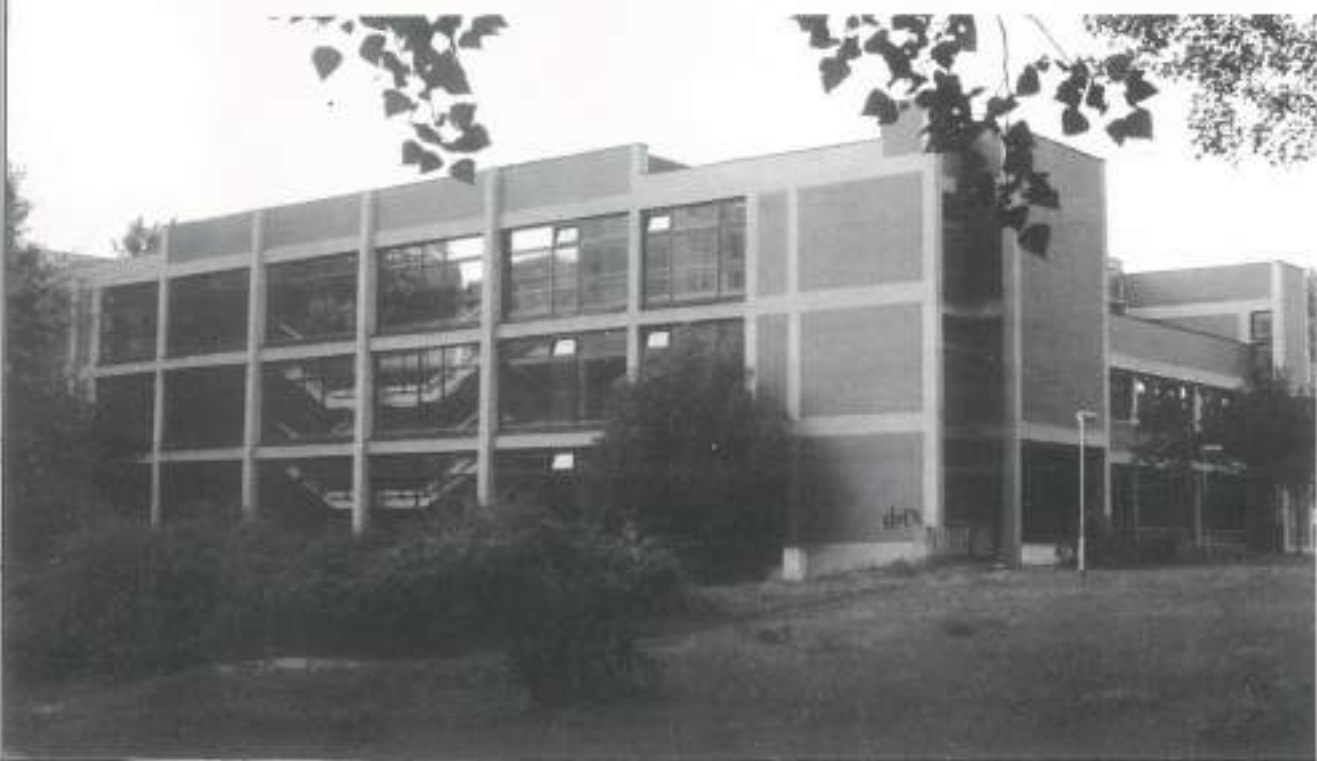
37

36

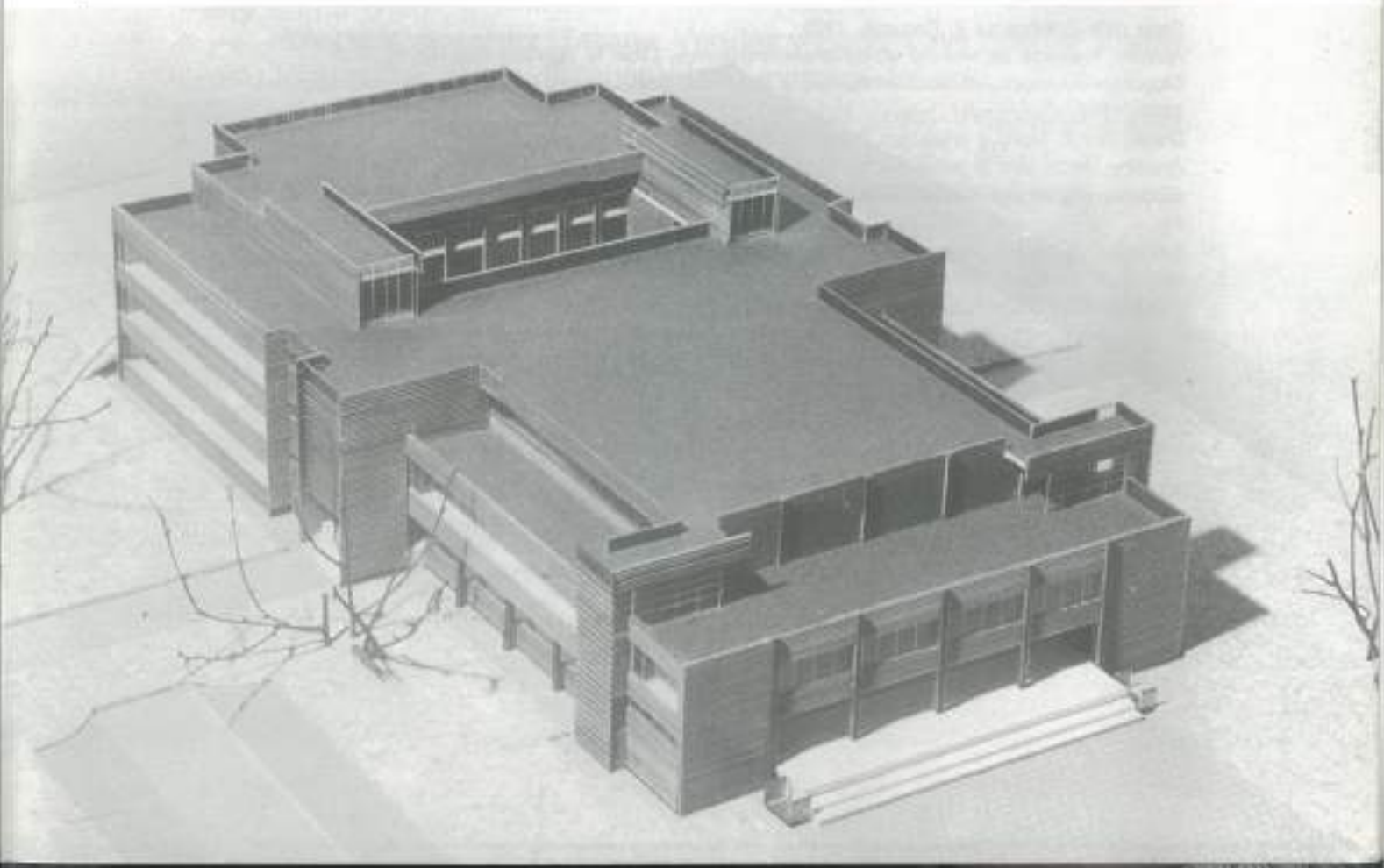

41

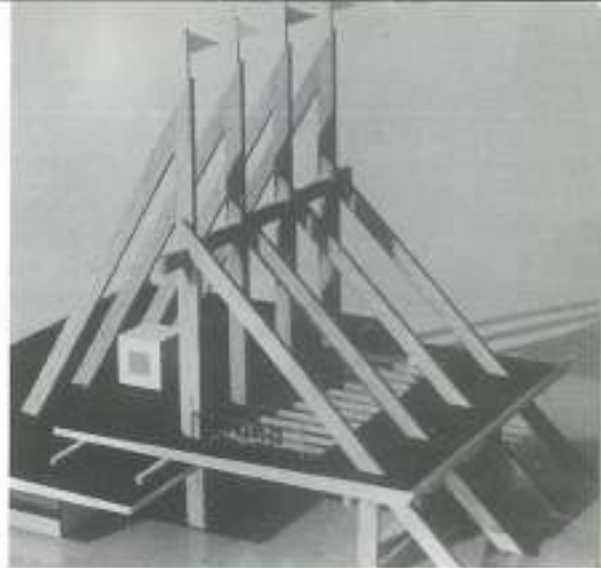

42

40

31

BIBLIOGRAFIJA TEKSTOVA O TATJANI VANJIFATOV-SAVIĆ:

- Miroslav Krstonošić, Visoki dometi, Dnevnik, Novi Sad, 23. septembar 1965.
- Anonim, Oktobarska nagrada, Dnevnik 20. oktobar 1965.
- SOS Dečje selo - Sremska Kamenica, studija, Novi Sad, 1969.
- Prilog razmatranju problema programiranja i projektovanja dečjih ustanova, Komuna 11, Beograd, 1969. 46-47.
- Anonim, Biće ponos Fruške gore, Dnevnik 5. maj 1970.
- R.Ž. Otvoren dečiji vrtić, Dnevnik 19. septembar 1971.
- Forma 5, Katalog III novosadskog likovnog salona, Novi Sad, 1974.
- Anonim, Najbolje ostvarenje Dečje selo, Dnevnik 18. oktobar 1975.
- SOS Dečje selo, Novi Sad, 24. oktobar 1975.
- Anonim, Najbolji u 1975. Borba 21. februar 1976.
- SOS Dečje selo Dr. Milorad Pavlović - Sremska Kamenica (90-92) ; Tipovi dečjih ustanova u Novom Sadu (93) u: Komuna 2, Beograd, 1976.
- Anonim, Nagrada za najbolje arhitektonsko ostvarenje, Urbis br. 1, Novi Sad, 1976.
- Slobodan Jovanović, Katalogi Arhitektura u Vojvodini, Galerija Lazar Vozarević, Sremska Mitrovica, 1977; 1981; 1985.
- Dušan Krstić, Novo u arhitekturi Novog Sada, Politika 30. septembar 1978.
- Anonim, Dečje selo ili jedna neobična porodica mališana, Naš dom 6, Maribor, 1979.
- Slobodan Jovanović, Arhitektura u Vojvodini-sedamdesete godine, Arhitektura 176-177, Zagreb, 1981. 30-34.
- Slobodan Jovanović, Tanja Savić, Opšta enciklopedija EJLZ, VIII, Zagreb, 1982.
- Slobodan Jovanović, Novosadska arhitektonska kronika, Sinteza 73-74, Ljubljana, 1986.
- V.N.Bélousov, Sovremena arhitektura -Ogosilabii, Moskva Strolizdat 1986. (110. 115.)

Tatjana Vanjifatov - Savić was born in Novi Sad on 30th November 1929. She attended elementary school and grammar school in Zemun, Sremski Karlovci and Novi Sad. She graduated from the School of Architecture in the class of professor Mata Bajlon. She started her practice in G.O.(civil organization) "Trudbenik" in Belgrade. Since 1957. she has worked first as a teacher in the Secondary Technical School, afterwards as a technical manager of Novi Sad Fair, then as a planner both in PB"Architect" and The Institute for Physical Education. She used to be the manager and the responsible planner in the Institute for Planning of Vojvodina since 1974. until 1980. She went on with her work in civil organization "Novograp" until 1990, since she has been retired and became a counselor in the City Assembly.

In her rich creative career Tatjana Vanjifatov-Savić pays special attention to drawing up the plants of schools and mersery schools. Through sixties and seventies she drew up plans for the great member of child care centres which were successfully built in Novi Sad, all over Vojvodina and ex Yugoslavia. According to her plans about thirty institutions of this kind were built up.

In the seventies Tatjana Vanjifatov-Savić probably created the most valuable architectural plans in the area of building school objects: two elementary schools in Novi Sad, Jovan Popovic and Toza Markovic (1972, 1975) and as the leader of the group of architects SOS Children's Village in Sremska Kamenica built between 1970 - 1976 which is since that time part of our modern architectural inheritance. Through her career she drew up plans, from time to time, for buildings of another purpose: technical-managing objects for Canal D-T-D , Plumbing Electrical Industry of Vojvodina, smaller industrial equipment, remount workshops, farms.

She took part in several architectural open competitions and won the third prize for Commemorative Monument of Rohalj base in 1972. She took part in preparation of series of programmes, studies and normatives for building child care centres and schools. She received several recognitions for architecture: October prize of Novi Sad in 1965, The Prize of Borba for Architecture in Vojvodina in 1975, Tabakovic's Prize for architecture in 1997, Prize of the Association of Architects for her whole creative work.

Татьяна Ванифатов-Савич родилась в Новом Саду 30 ноября 1929 года. Начальную школу закончила в Земуне а в гимназию ходила в Земуне и Сремских Карловцах а окончила в Новом Саду.

Архитектонский факультет закончила в Белграде в 1953 году на тему школьных объектов, в классе профессора архитектуры М. Байлона.

По окончании факультета, свое практическое образование начала, поступив на работу в КМГ "Трудбеник" в Белграде.

После ехавши в Новый Сад с 1957 г работала преподавателем в средней технической школе а с 1958 года перешла на работу в Новосадскую Ярморку - Саям" работая на должности технического директора, на реализации Новых павильонов а с 1959 года проектировщиком в фирме "Архитект".

После 14 лет поступила в "Завод физической культуры", работая в отделе проектирования;

С 1974 года до 1980 года работала директором "Проектного завода Войводиной", одновременно работая и главным проектировщиком.

Од 1980 года работала в фирме "Новограп" на деталях складочны домов и оформлению проектов.

С 1984 гоа работала техническим советником в городскомупрвленин города Новый Сад.

С этой должности 1 мая 1990 года ушла на пенсию.

В богатой творческой жизни Т.В.С. обращала особое внимание к проектированию школ и детских садиков сделала в 60-тых и 70-тых годах значительное число этих проектов и объектов для помещения и образования детей до никольного возраста, которые выстроены в Новом Саду и остальные местах Войводиной и С.Ф.Р.Ю. По этим проектам выстроено больше 30 таких объектов (Ср. Каменица, Челарево, Футог, Ветерник, Панчево, Планиште, Новы Сад, Славонски Брод, Паичево, Бела Црква...)

В 70-тых годах создает свои, вероятно, самые ценые реализации в области школьной архитектуры две школы общефо образования в Новом Саду "Йован Поповну" и "Светозар Марковну" а и "С.О.С. Детское Село" в Ср.

Каменице 1970-1976, которы с того времени сунтаются нашими новейшими значительными архитектурными достижениями.

В течении своей рабочей жизни, переодически занималась проблемами проектирования технических зданий для промышленности и сельского хозяйства. В этой области здание при Шлюзе на Канале ДТД в Новом Саду, считается самы удачным.

Участвовала на многих конкурсах из которых, конкурс по приглашению, на решение меморняльного памятника "Рохаль Базе" на Фрушкой Горе в 1972 г отмечен третей наградой

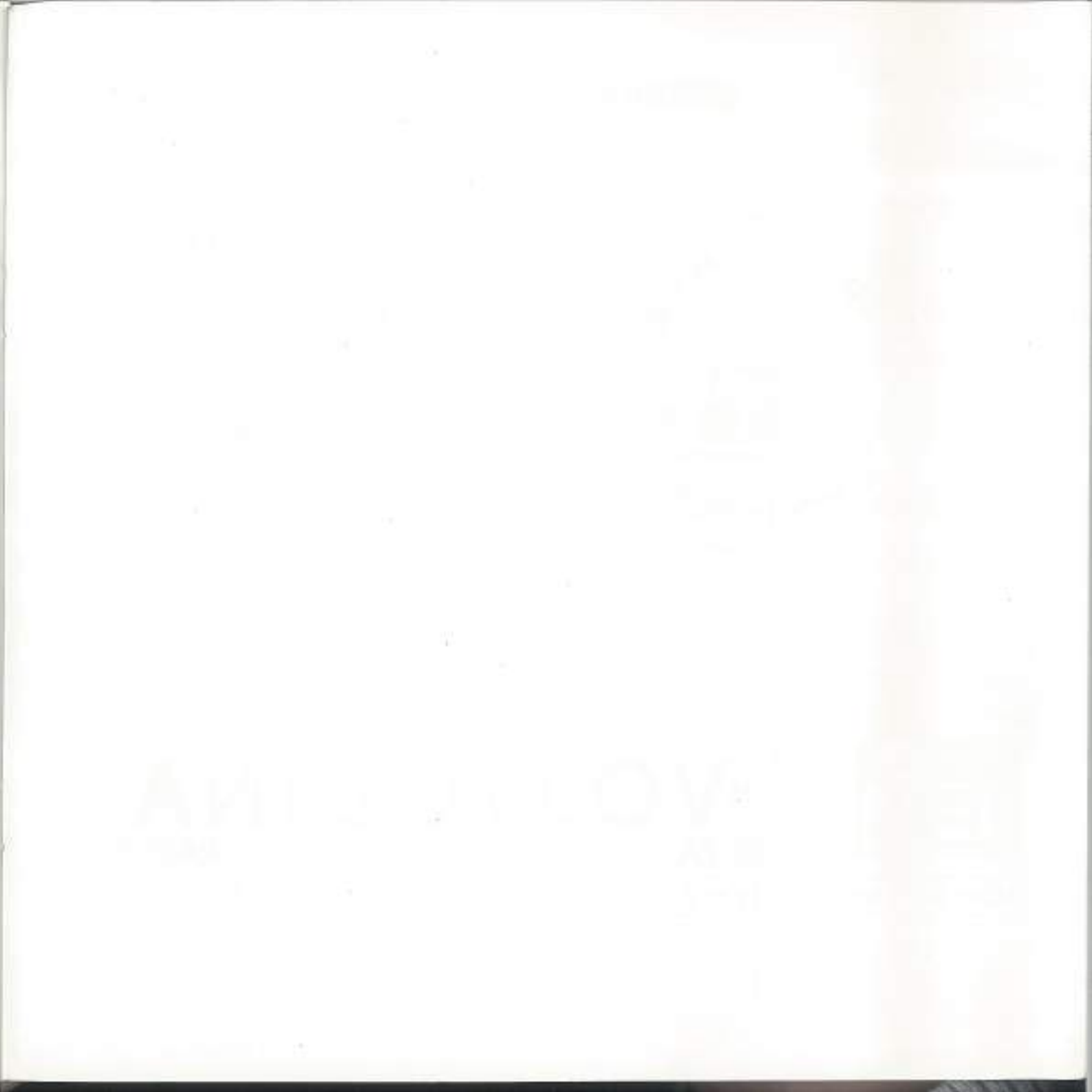
Участвовала во многих исследованиях програм, нормаивов и типизацнй стройки для построек детских домов и школ (1968, 1980, 1984)

Лауреат следующих наград:

"Октобарская награда" города Новый Сад в 1965 г

Награда Југ. газети "Борба" за Войводину за 1975 г

Награда "Табакович Джордже" за 1997 г

GENERALNI SPONZORI:

VOJVODINA
DD ZA IZVOĐENJE GRAĐEVINSKIH RADOVA

NOVI SAD, Temerinski put 6, Telefoni: (021) 411-300, 414-942, Fax: 414-900

